

Másfél év

Minden magyar gyerek tudja, még a legkisebb is, hogy Orbán Viktort egyetlen dolog érdekli: a hatalom megtartása. Minden élet számít, amelynek megmentése, vagy éppen ellenkezőleg, az elvesztése Orbánt szolgálja. Minden munkahely elvesztése, vagy ellenkezőleg, az elvesztett munkahelyek pótlása akkor számít – ha lehet róla megszólalni –, ha elvezethet a hatalom megtartásához. Nem létezik olyan hazugság, nagyotmondás vagy becsületbe gázoló kijelentés, amelytől Orbán tartózkodna, ha a hatalma megtartása – szerinte – ettől függ. Lehet járvány, lehet ereszcsontról nagy szakállas chemsex, lehet gázkamrás Demeter-féle kultúrbotrány, vagy éppen Európai Tanács előtti vétőblöff, Orbán Viktor minden tettét, minden megszólalását, minden pózát, minden jelmezét – jóllehet a 2022-es választásig még legalább 15-16 hónap van hátra – kizárólag a választási győzelem kivívása határozza meg. Mitől függ a választás megnyerése, a minősített többség megtartása? Nézzük végig az egyes tényezőket, a szerepüket és lehetséges súlyukat!

A gazdaság, számár! „It’s the economy, stupid!”: ez volt a Clintont sikerre vivő elnökválasztási kampány fő stratégiájának, James Carville-nak azóta minden guru által idézett jelmondata 1992-ben. Orbán ezt maga is ismeri, három választási győzelmében a gazdasági teljesítmény hangsúlyozása fontos szerepet játszott. Első alkalommal

ellenfelének, a kormányzó szocialistáknak, és nem a nemzetközi pénzügyi válságnak tulajdonította a gazdaság gyenge teljesítményét, ezt követő két győzelmét pedig annak köszönheti, hogy éppen a választási kampány idejére sikerült csúcsra jaratni a gazdaságot. Ennek egyik (objektív) pillére a *fontos makrogazdasági adatoknak* (fundamentumok), a gazdasági növekedésnek, a foglalkoztatottságnak, a költségvetés és a fizetési mérleg egyensúlyának éppen a *választásra időzített javulása*, a másik (szubjektív) pillér a *számára fontos választói rétegek által érzékelt állami gondoskodásnak köszönhető jövedelembővülés*. Az átfogó adatokban is tükröződő és kizárólag a fontos választói csoportok által érzékelhető javulásnak a feltétele, hogy: 1. kormánya folyamatosan saját kénye-kedve szerint hozzáférjen az Európai Uniótól áramló addicionális forrásokhoz, amelyek az éves GDP 4-5 százalékát érték el; 2. a források felhasználásában se külső (EU, IMF), se belső (Országgyűlés, számvevőszék, központi bank) ellenőrzés ne korlátozza; 3. a mérési időpontokra előállított adatok alapján mindig képes legyen kivívni a hitelezők, a hitelminősítők és az absztrakt adatösszefüggéseket vizsgáló makrogazdászok elismerését. A „marketing szakos” Orbán tudja, hogy legalább akkora jelentősége van a szubjektív megítélésnek, mint a statisztikákkal is alátámasztható gazdasági javulásnak. Számára

csak annak a mintegy két és fél millió szavazónak a megtartása fontos, akiknek a szavazatára támaszkodva továbbra is többséget szerezhet, a többieket elég semlegesíteni, leszerelni azzal, hogy a politikai versenytársai nem értek el – az érzékelés szempontjából fontos pillanatokban – hasonló eredményeket.

Tálcán kínált biztonság. A magunk mögött hagyott szocializmus a magyar választó számára nem volt olyan szörnyű, ezért nem is emlékszük undorral rá, mint a környező, szintén rendszerváltó országok lakossága a szürke, kellemetlen és hiányokkal (áru-, utazásilehetőség- és szabadsághiány) jellemezhető szocialista mindennapokra. A szocializmus magyar „választója” értékelte, hogy az általa nem befolyásolható hatalom „elnézi” azt a biztonságot, amit a polgár a fusiból, a gmk-ból származó többletjövedelméből vásárolt a viszonylag széles áruválaszték, a Trabant, a hétvégi ház szentháromsága révén. A szerény gyarapodással teremtett biztonság állandósága ugyan már a rendszerváltás előtt sem járt mindenkinek, a legszegényebbek (romák, idősek, falusiak) kimaradtak ennek áldásai-ból. A korábbi biztonság fogyogatott amiatt, hogy a gazdasági teljesítmény hiányában is fenntartott viszonylagos jólét miatti eladósodás által kikényszerített reformhullámok egyre népesebb csoportok által épített szigeteket mostak alá. A rendszerváltással megszűnt a maradék biztonság, hiszen az addig ismeretlen munkanélküliség, a nyomor-nyugdij és a gyarapodás reményében felvett lakáskölcsönök miatti összeomlás tömegessé vált. A rendszerváltás első húsz évét a magyar

választó *a biztonság elvesztése árán megnyert*, a mindennapi megélhetés szempontjából *sokra nem használható szabadság* időszakaként élte meg. Orbán ismerős alkut kínált 2010-től – ahogyan ezt tette Kádár János is 1962-től –: *ha lemondasz a szabadságodról, és örökké engem választasz, akkor viszonylagos (tőlem függő) biztonságban élhetsz.* A visszatérés az ismert kerékvágásba, a magyar útfüggőség (path-dependency) ezt a rossz alkut, a tálcán kínált biztonságot jelenti. Aki ezt nem fogadja el, annak számára eddig ismeretlen önmeghatározás veszi kezdetét. Amíg az 50-es években Rákosi jelmondata az volt: „Aki nincs velünk, az ellenünk van!”, a 60-as években Kádár úgy fordította ezt meg: „Aki nincs ellenünk, az velünk van!” Orbán rájött, hogy sokkal hatásosabb, amit ő képvisel: „Aki nincs velünk, az nincs!” Persze, igazán kényelmes biztonságban az ő közvetlen háza népe, szavazói és uralmát nem csak elfogadó, de támogató haszonélvezői vannak. Kádár Jánosnak nem volt saját politikai családja, vazallusai, hatalmát nem választáson, hanem orosz tankból kiszállva szerezte. Orbán választási szereplése – bármennyire fegyverkezik is – egyelőre még nem a tankokon, hanem a vazallusain múlik.

A tizedelés hatásos fegyver! Orbán mindig megkülönböztetett figyelemmel kísérte a társadalmi jövedelmi tagozódásban jövedelmi tizedekbe sorolható választói csoportok gyarapodását. Ennek kiindulópontja, hogy viszonylag gyorsan elépelt a „Ne mi nyerjük a legtöbbet!” iránymondatától a „Más nem nyerhet!” gyakorlatáig. Ez az új irány határozta meg, hogy milyen ütem-

ben gazdagodnak ő és hívei, amit jól jellemzett Eleni Kounalakisnak, a korábbi amerikai nagykövetnek a Wikileaks által kiszivárogtatott levelezésében az, hogy *Mr. 20 százalék*nak nevezte a korábbi debreceni polgármestert és a Fidesz vezető köreit. Ennek megfelelően a *legfelső jövedelmi tizedbe tartozók jövedelme* Orbán uralkodása alatt 2009 és 2013 között *5 százalékkal*, majd 2015 és 2019 között újabb *3 százalékkal* gyarapodott. Ehhez képest a *legalsó jövedelmi tized jövedelme* 2009 és 2013 között *15 százalékkal csökkent*, ám a két választás előtt 2014-ben, illetve 2018-ban is – köszönhetően a közmunka kiterjedt alkalmazásának, illetve az egykulcsos személyi jövedelemadóba beépített gyerekkedvezmény tb-járulék terhére történő igénybevételenek – a jövedelmeik mérséklődése megállt. A legfelső és a legalsó jövedelmi tizedek közé szorult rétegek a legszegényebbekkel hasonló ütemű visszaesést, majd stagnálást éltek át.

A jövedelmi hullámvész végeredménye az, hogy a legszegényebbnél valamivel jobb helyzetűek és a középosztály alsó jövedelmi csoportjai nem nyertek és alig veszítettek az elmúlt tíz évben, ami azonban ahhoz elég volt, hogy lemaradásuk behozásához ne is keressenek gyorsabb előrelépést ígérő politikát, mert az nem feltétlenül élvez kormányzati támogatást, ezért kockázatos. A Magyarország uniós elnöksége (2011) alatt bevezetett európai szemeszterben elfogadott vizsgálati módszertan szerint a jövedelemkülönbség a felső ötöd és az alsó ötöd jövedelmének arányában 3,5-szeresről 4,5-szeresre nőtt nyolc év alatt (2010–2018), ami különösen fájdalmasan érinti a gye-

rekek esélyeit: nem minden gyerek egyenlő. A *legszegényebb két jövedelmi tizedbe tartozókat Orbán a választások előtt bagóért, a közmunkán szerezhető jövedelemért, a két legmagasabb jövedelmű tizedbe tartozókat pedig az elért gyors gyarapodásuk árán vette meg*. Hatalma a gyarapodni engedett leggazdagabbak, az olcsón megvett legszegényebbek és a megfélemlített állami alkalmazottak leadott szavazatainak alapul.

Hagyd, hogy ellenfeleid egymást kiüssék! Orbán pontosan bemérte, hogy saját (illetve eleinte Simicska) zsebében tartott pártjával ellentétben az ellenzék pártjainak anyagi-pénzügyi szerkezete és emiatt irányítási viszonyai sem centralizáltak, nem fojtható el bennük a belső kritika. Ennek következtében rendkívül erős az ellenzék pártjai között a vetélkedés, a verseny, de talán még nagyobb az irigység és az ezt tükröző belső rágalmozgatás. *Elég az ellenzék belső kritikáját felnagyítani, értelmiségi holdudvarukban a jól értesültség látszatát alátámasztani* azzal, hogyan gyarapodtak az ellenzéki pártok vezetői, a közvélemény azonban ellehetetleníti az ellenzéki politizálást. Nem is kell konkrét bűncselekményekkel megvádolni őket (bár arra is van muníció: „Talicskával, nokiás dobozzal mért pénzszerzés”), elég egy beavatott baráti megjegyzés („Szegény X. Y. se tudott tiszta maradni!”). Orbán és sleppje éppen az ellenzéki pártok belső demokratikus mechanizmusából, viszonylagos pénzügyi átláthatóságából fakadó erényüket használja ellenük, mert – szemben a Fidesszel – az ellenzék a hatalmi aspirációknak megfelelően használja a „szívárogtatást”. Az ellenzék bennfentesei a pesti bulvárba

engednek el egymásról történeteket, „hallottam” vagy „mondták”, teszik hozzá, ezeket „Krisztus sebeire tett esküként” hitelesnek gondolja az értelmiség, és ennek nyomán az ellenzéki pártok vezetői egymást véresre csipkedve tépik szét ellenlábasait (ld. a *Száll a kakukk fészkére* híres jelenete). Orbán a „főnéni”, és nincs egyetlen McMurphy az ellenzék soraiban, aki megszervezné az ellenállást ezzel az egymást véresre csipkedő játékkal szemben. A pesti értelmiség is tovább játssza ezt, ezért mindig új, friss húst keresnek, olyat, akinek még nem véres a szárnya. Véges a készlet ellenzéki vezetőkből. Az ellenzék emiatt még ki se jut a küzdőterre, és oldala máris átlőve. Orbán jól tudja ezt. Többezres trollserreg áll készenlétben, hogy a legcsekélyebb ellenzéki együttműködést megghiúsítsa, a hitelesnek látszó ma született bárány ellenzéki vezetővel pedig időben megismertesse, hogy milyen is az Orbán alatt eltorzult politika közege.

Üzenj haza külföldről! *Orbán számára a külpolitika színtiszta belpolitika.* Akkor is az volt, amikor pártját a Liberális Internacionáléba (egyik alelnöke lett), majd az Európai Néppártba (ott is volt alelnök) léptette be. Még inkább ez mutatkozott meg, amikor a Nagy Imre-temetésén (1989) *messze csengő „ruszvik haza!” oroszverő mellényét szögre akasztotta, és 2010 után igazi muszkavezetői érényekre cserélte,* mivel váratlanul megjelent 2009 novemberében az Egységes Oroszország Péterváron tartott kongresszusán, majd az addig általa hevesen kritizált Putyinnal tárgyalt, és azóta is szoros viszonyt tart fenn vele. Még inkább belpolitikai célokat köve-

tett, amikor az immár harmincéves kezdeményezést, a Bálványosi Nyári Szabadegyetemet a 2002-es magyarországi választásokat elveszítve kisajátította magának, mintegy megszemélyesítve a *Himnusz*t, hisz „Szerte nézett és nem lelé, / Honját a hazában”. Tusnádfürdőről üzent haza az aktuális politikai stratégiát. Erdélyből figyelték az elemzők, hogyan készül saját hazájába Csaba királyfikként visszalavagolni, berúgva az ajtót, mondván, „a baloldal rárontott nemzetére”, vagy elhangzott a „készüljetek!” Elhíteti belföldi választóival, hogy jelentős tényező, amit egyrészt a hazánkba befektetett német tőke és az európai adófizetőktől származó uniós transzferek pénze segít, másrészt sűtkérezik Putyin kardcsörtető, évente ismétlődő helytartói látogatásainak fényében, harmadrészt „együtt dübörög” Trumppal és Hszi Csin-pinggel a még álló, de a közösen felégetendő nemzetközi hidakon. Ehhez legutóbb felhasználta az uniós vétóval való blöffölést is, amivel belföldi közönséggel próbálta elhíttetni, hogy az Európai Unió, sőt a világ sorsát is képes alakítani pávatáncával.

Gyorsleltár

Az idén és jövőre Orbán nem számíthat arra, hogy az eddig általa mesteri módon kavart tényezők elegyével ötvözheti a szabályok, az eljárások, az általa uralt erőszakszervezetek, a számolatlanul rendelkezésre álló anyagi erőforrások, a végtelen médiafelület és a legfontosabb, a veszélyhelyzeti törvény alkalmazásával élvezett erőfölényét. Amire számíthat, a nyers erő, az erőszakszervezetek mindent elsöprő fölénye, az alkotmányosság

teljes zárójelbe tétele. Az alaptörvény-ellenes veszélyhelyzeti, illetve járványveszélytörvény (ld. Vörös Imre kitűnő jogi elemzését a *Mozgó Világ* 2020. 7–8. számában) végképp megszünteti a hatalmi ágak megosztását, korlátozza az egyéni szabadságjogokat. E törvény a kormányfőnek korlátlan felhatalmazást adva önmagában olyan katonai diktatúra bevezetésére is alkalmas eszköz, amely mellett a választás, illetve annak eredménye illuzórikussá tehető. Ám ha Orbán ennek ellenére uralmát szinte monomániásan igyekszik bebetonozni, és ez a rettegetéstől hajtott lázas tevékenysége az idők során jótányit sem szünetel, akkor ez egyben azt is jelzi, hogy maga is tudja, jó oka van félni, amiről a minden erőszakszervezetet, titkosszolgálatot kezében tartó veterán minisztere nyilván naponta tájékoztatja. Ne ítéljünk korán, hogy ez a totális erőfölény újabb „csodafegyver” (pl. rezsicökkentés) nélkül elégséges lesz-e 2022-ben is, feltéve, hogy lesz választás. Választások persze mindenképp lesznek, mert ha nem írják ki, akkor az azt jelenti, hogy hazánk kiiratkozott Európából. Orbán kedvenc manipulációs technikáinak az alkalmazásától a következő másfél évben kénytelen lesz eltekinteni.

Magyarországon a modern időkben mindig akkor következett be változás, amikor a világ is megváltozott. Így volt ez 1848-ban vagy 1867-ben, s ezért lett az ország közepméretű (majdnem) homogén nemzetállam 1918-ban, amely ugyan gazdaságilag gyorsan konszolidálódott, de a mindent egy lapra, a területi revízióra törekvő, nácihoz sodródott Horthy-Magyarország a háború elvesztése után így került szovjet

fennhatóság alá. A szovjet típusú kommunista diktatúra változása megint csak külső hatásra (Sztálin halála) következett be, ahogy a fokozatosan enyhülő szocialista elnyomást is külső erők, a szovjetek verték le. A magyar gazdasági reform saját találmány volt ugyan, de valójában a szovjet birodalom kezdődő gazdasági válsága tette lehetővé, ahogy a vértelen rendszerváltást is a világpolitika változása (a Reagan agresszív fegyverkezési versenyét felvállalni képtelen Szovjetunióban Gorbacsov hatalomra kerülése) tette lehetővé. A külső gazdasági hatások a rendszerváltás óta is rendkívüli intenzitással segítették (ld. mexikói pénzügyi válság miatti 1996-os stabilizáció, az Európai Unió-hoz történő csatlakozás 2004-ben) vagy vetették vissza (ld. 2008-as nemzetközi pénzügyi válság) a hazai politikai kibontakozást, fejlődést.

A koronavírus-világjárvány hatásai alól egyetlen ország sem vonhatja ki magát, ezért a kereslet Magyarország fő piacain stagnál, illetve visszaesik, az idegenforgalom és vendéglátás (a magyar GDP-ben kb. 5-8 százalék) kiesése miatt 2021-ben sem lesz jelentős növekedés, mert a vakinától várt immunitás eléréséig a mindennapi élet, beleértve a turizmust és más szolgáltatásokat is, nem lesz biztonságos. A jövedelemhiány miatt nincs belső és külső kereslet, ez pedig a munkahiányt, a látens és a kimutatott munkanélküliséget tartóssá teszi. Az unióval folytatott orbáni kardozás fékezi a külföldi befektetéseket, így a beruházási boom is elmarad, lassan csordogálnak az uniós transzferek is. A jövedelemhiány miatti adóbevétel-kiesés és a megnövekvő kiadá-

sok (több álláskeresési támogatás, segélyezés, egészségügyi béremelés) miatt a költségvetés deficitje magas marad, és az államadósság újra eléri a GDP 80 százalékát. A forint árfolyamát semmi sem támasztja alá, ezért ideges rángatózásokat mutathat, ami felzaklatja a kedélyeket, s elindítja a megtakarítások külföldre menekítését. A gazdasági makromutatók romlásával együtt jár az eddig kedvezményezett belföldi szavazórétegek kedveszegettsége, amit nehéz lesz gazdasági sikerként beállítani. Megszűnik az európai adófizetők pénzén vásárolt, Orbán kezéből osztogatott biztonság, emiatt a jövedelmek és megtakarítások valóságos tizedelése, a középosztály és a legszegényebbek ellehetetlenülése lesz a következő év újdonsága. Ha az ellenzék pártjai a közös lövészárokban megszokják egymás lábszagát, akkor egymásra uszításuk lehetősége is csökken, a jól értesült bulvárértelmiség figyelme pedig az ereszcatornaszex kiterjedtségét és az ájtatos fővadász sétalovaglását is célba veheti. Orbán kiszorolni látszik a nemzetközi porondról, hiszen azzal, hogy Trump vereségét, a Brexit megegyezéssel történő lezárását és a Covid leküzdését és következményeit követően az unió kénytelen újrendezni sorait, nem lesz szexi magyarabbnak látszani

Erdélyből sem, ezért Orbánnak nem lesz honnét, nem lesz kinek és nem lesz kivel üzennie. És még nem beszéltem a háttérben ólálkodó Brutusokról, bármennyire is ellenőrzése alatt tart a veterán rendőrminiszter mindent a kórházi bélműködéstől a titkosszolgálatokig. Orbán és csapata – miközben mindent megtesz, hogy a 2022-es választáson újra többséget érjen el, amihez mindene megvan, pénz, média, választási eljárás, a szavazatok összeszámlálásánál éppen elakadó számítógép-rendszer, minden szavazóhelyiségbe bedugott mamelukok – mégis arra is készül, mintha valóban lehetséges lenne a kormányváltás. A kormány hitelfelvételeinek, kötvénykibocsátásainak lejáratára, avagy a hitelmoratórium miatti szigorítások várható időpontja 2022 ősze, amikor az új kormány megalakul, és azonnal iszonyatos szigorításokra lesz kényszerítve. Ha az ellenzék mégis nyerne, akkor a megalakuló új kormány azzal lesz kénytelen szembenézni, hogy szigorítások lesznek, amire nyilván nem marad el Orbán és a Fradi-balközép válasza: lesz hol melegedni az utcán a felgyújtott autók tüzénél. *Orbán erőfölénye* még a járvány miatti romló közhangulat és az ebből fakadó gazdasági nehézségek ellenére – a felsorolt tényezők alkalmazhatósága nélkül is – *elsöprő*. Hacsak?...